

Een nachtelijke exercitie

“Gééééf..... ACHT!!”

Het was ver na middernacht...

Toen deze kreet door de nacht sneed lag iedereen al uren in diepe rust. Een tijdloze stilte hing zwaar op de grote zolder. Uit de daaromheen opgetrokken houten kamertjes klonken enkel murmelende slaappgeluiden. Een zomerbriesje speelde door het oude pannendak en heel af en toe kraakte een spant moe van ouderdom. Waar jaren eerder onderduikers achter kasten en laagwand schuilden, verborgen nog steeds stoffige hoeken hun kleine verhalen in diepe duisternis. Door het kleine gietijzeren dakraampje viel een straaltje maanlicht op de muisgrijze vloerdelen. Pal onder dat raam, op een vierkant stuk oud keukenzeil, stond als een wakkere wachter de toiletemmer.

(Cor Bremer)

Die emmer - wit-geëmailleerd, het deksel iets verzonken, een rond gat in het midden - stond daar niet zonder doel. De emmer was letterlijk èn figuurlijk een noodzaak. Groot en klein moest immers wel eens het bed uit om de blaas te legen. Maar de tocht in het donker naar het trapgat, het zoeken naar het bakelieten lichtknopje, dan de steile trap af, op de tast door kamer, keuken en het klompenhokje naar buiten, door weer en wind, naar de ouderwetse plee achter huis of, voor de heren der schepping, naar het pishoekje bij het hok van het voormalig oorlogsvarken verderop, het waren uiterst onaantrekkelijke ondernemingen.

Maar de nood was al te vaak veel te hoog om de morgen af te wachten. De “pistemmer”, zoals we dat sanitair voorwerp op zolder plachten te betitelen, bracht dan de oplossing. En er ging dan ook geen nacht voorbij of een of meer keer weerklonk op zolder geklater van dat overtollig water gevolgd door opgelucht gezucht. De mannelijke gezinsleden deden dit stoer maar slordig spetterend staande - vandaar dat stuk zeil – de vrouwelijke deden hun plas in alle discretie zittend. Het was niet de bedoeling dat je elkaar zag in die plassende positie maar onder dringende omstandigheden – en er was soms

veel drang - dan was dat niet altijd te vermijden. Maar vader of moeder had ik tot die nacht nooit op zo'n intieme handeling betrapt.

Als klein kind kon ik me trouwens niet voorstellen dat ouders, evenmin als leden van het koninklijk huis, zich zouden verlagen tot zoiets banaals als poepen of piesen.

Om terug te komen op de toiletemmer en om misverstanden te voorkomen: poepen op die emmer op zolder was voor groot en klein streng verboden. Daar was echt de plee voor bedoeld. Werd er toch 's nachts betrapt op poepen op de emmer dan werd die dader met schande overloden, hij of zij werd gedwongen de emmer zelf te legen en te reinigen.

Er waren veel slaapkamers. Ik groeide op in een vrij groot gezin waar dorst gelest werd met vele bekertjes boerenmelk of regenwater. Het gevolg was dat die emmer iedere dag geleegd diende te worden. Maar wie nam die taak op zich? De emmer de trap afdragen en in het putje buiten legen was niet het leukste klusje. Dus bleef de emmer soms dagenlang ongeleegd en steeg het vloeistofniveau daarin tot onaanvaardbare hoogte. En dat begon te reken. Dat stonk. Dus werd er een vrijwilliger aangewezen die deze zware en riskante taak op zich diende te nemen. Vroeger was niet alles beter....

Maar deze nacht leek wat dit betreft een rustige nacht te worden totdat...

“Gééééf..... ACHT!!”

We schoten allemaal wakker. Het was duidelijk de stem van vader maar wat was de bedoeling van dit bevel. Wie moest ácht geven en wáárom?

“Voorwaarts..... MARS!!”

Alle slaapkamerdeuren vlogen open en bleke slaapgezichten wendden zich naar die ene deur, die van de slaapkamer van vader en moeder. Ook die deur vloog open en door de deuropening marcheerde vader in nachtgoed de zolder op, marcheerde fier rechttop alsof hij een strijdtoneel betrad. Moeder drentelde nerveus achter hem aan en schermde het trapgat af om haar man voor een val te behoeden. Als een aanvoerder der troepen schreed hij de zolder op, de blik strak vooruit gericht. Wat was zijn doel? Dacht hij in dit nachtelijk uur als dirigent zijn fanfare te moeten drillen? Het zou kunnen. Het corps oefende ernstig op een mars waarop ze al marcherend tijdens een concours een eerste prijs wilden verwerven. Hoe dikwijls had ik niet de wit-gepette leden van Excelsior met mijn vader als dirigent door de straten van het dorp zien lopen.

“Links. Rechts. Links. Rechts. Links. Rechts.”

Maar vader had nu zijn witte pet niet op en Excelsior marcheerde nooit in ondergoed. Zou dit bizarre tafereel iets te maken hebben met het feit dat hij al een week ziek was? Geveld door hoge koortsen kwam hij al een week alleen bij hoge uitzondering het bed uit. De dokter had malaria bij hem vastgesteld maar die ziekte kenden we alleen uit spannende verhalen uit de tropen. En er was niets tropisch aan onze vader. Daarbij, dokter Renout vergiste zich wel meer. Mijn buikvliesontsteking kort na de oorlog dankte ik ook aan het feit dat hij mijn blindendarmontsteking voor een aanval van jeugdreuma hield. Warme kruiken op mijn buikje had hij voorgeschreven en dat liep uit op een maandenlang verblijf in het noodziekenhuis in Den Burg. Malaria? Wie weet...

“Rechtsom.... KEERT!!”

Bij de voorslaapkamertjes gekomen gehoorzaamde vader aan zijn eigen bevel en keerde, strak zoals het hoort. Ons leek hij niet te zien en ook negeerde hij moeder die hem met zachte gebaren naar hun slaapkamer en in bed wilde lokken.

“Links. Rechts. Links. Rechts. Links. Rechts. Sectie halt en sta STIL!”

En hij stond stil. Strak voor zich uitkijkend, net naast de toiletemmer. Het bleke maanlicht door het dakraam viel op zijn bezweet nachthemd en de magere benen daaronder. Wat was onze stevige vader in één koortsige week afgevallen!

“Linksom.... KEERT!!”

Na die kwartslag draai stond hij recht tegenover de emailen emmer. Stokstijf. Even stokstijf als zijn kinderen daar stonden, ieder voor de eigen slaapkamer, in opperste verbazing afwachtend wat vaders volgende manoeuvre zou worden.

“Gééééf.... ACHT!”

Met een militair gebaar sloeg hij zijn blote hielen tegen elkaar en rechtte zijn rug nog meer. Zou hij echt denken dat hij tegenover Excelsior stond? Dat het corps wachtte op het moment dat hij met zijn dirigeerstokje de opmaat tot het spelen van de mars zou geven?

“Presentéééér....GEWEER!”

Het werd geen dirigeerstokje en natuurlijk ook geen geweer dat gepresenteerd werd. Onze ouweheer tastte in zijn onderbroek en haalde tot onze verbijstering met een trefzeker gebaar zijn jongeheer tevoorschijn en richtte die op het emailen doel in het maanlicht.

“Richt geweer en..... VUUR!”

Beschenen door datzelfde maanlicht en in een perfecte boog landde een dampende goudgelen straal urine exact door het gat in de deksel in de emmer. Onze monden vielen open van bewondering voor deze ongewone prestatie. En die prestatie bleef maar duren. Vaders blaas moest wel op klappen gestaan hebben voor hij deze exercitie op zolder startte. Die straal bleef lange tijd met onverminderde kracht neerkletteren. Zou hij kans zien die emmer in één keer tot de rand te vullen?

Maar aan alles komt een eind dus ook aan dit optreden van vader. Alsof ergens een kraan werd dichtgedraaid stopte de toevoer plotseling en vielen er nog maar enkele druppels als ongeïnspireerde toegift recht naar beneden op het zeil. En even plotseling was er daarna ook niets meer over van zijn ferme houding. Vaders hoofd boog, zijn knieën knikten en hij zou in elkaar gezakt zijn als moeder en hun oudste zoon hem niet opgevangen hadden. Hij moest slap als een vaatdoek van de zolder naar zijn bed gesleept worden.

Al die tijd hadden we sprakeloos toegekeken en ook zonder maar iets te zeggen dook ieder weer in eigen bed. Pas de volgende morgen toen duidelijk werd dat vader niets nadeligs had overgehouden aan zijn exercitie op zolder, kwamen de tongen los. Elk kind had het weer net even anders beleefd, vader herinnerde zich zijn koortsige ijdroom helemaal niet en moeder... moeder verbood ons nachtelijke wedstrijden om vaders prestatie te willen evenaren of verbeteren. Want wie moest altijd de vloer rond de pisemmer schoondweilen?

Ook na de afschaffing van toilettemmer en buitenplee bleef dit verhaal verteld, steeds mooier en mooier opgediend tijdens visites, vrolijk opgesierd bij verjaardagen, vetgekleurd en dik aangezet bij feestjes en andere bijeenkomsten....

....zoals hier en nu door mij,

Aris Bremer – Oosterend

